

# AGNI

Nr 224 ~ Årg. 55 ~ Nr 1 ~ Våren 2010

## Framtidshorisonter

På 1700-talet, upplysnings-tiden, började människor drömma om ett kommande lyckorike på jorden. De vetenskapliga framstegen blev allt tydligare. Tekniken utvecklades steg för steg och förbättrade långsamt men ovedersägligt levnadsvillkoren för allt fler människor, i varje fall i Västvärlden. Mer än någonsin förut satte man sin tillit till människan som förnuftsvarelse. Med förnuft menade man ingalunda enbart vår tekniska och logiska förmåga. I det ingick också det etiska förståndet. Utvecklingen mot ökad rikedom skulle således gå hand i hand med en förädling av människorna. Det handlade här om två sidor av samma ädla mynt, tänkte man sig gärna.

Ett lyckorike började avteckna sig som ett gryningsljus vid framtidshorisonten. Denna drömsyn befästes under 1800-talet. I den ingick

ibland föreställningen att européerna hade ett stort projekt att genomföra: De hade som "den allra förnuftigaste rasen" uppgiften att civilisera och "kristna" de färgade folken – om nödvändigt med tvång. 1900-talet kom. De sköna – och mindre sköna – drömmarna försvann. Man vaknade i en verklighet som inte hade kunnat föreställa sig: Världskrigens, de etniska rensningarnas och förintelsens århundrade, alltsammans mitt i det upplysta och utvecklade Europa.

I dag ter sig framtidshorisonten ganska hotfull. Klyftorna i samhället ökar såväl i Väst som i Öst och Syd. Föreställningen om den västerländska kulturens generella överlägsenhet känns inte trovärdig. Hoten mot klimatet och mot jorden som bärare av högre livsformer är kusliga. Vi vet inte vad som väntar. Kanske överdriver vi farorna

men ingen kan uttala sig med visshet.

Men inte var upplysnings-tidens drömmar om en bättre värld helt orealistiska. De innebar att man fokuserade på de rationella och konstruktiva möjligheter som finns i människans natur och på den känsla för rättfärdighet som i varje fall finns som ett anlag i oss alla. Detta perspektiv på människan måste vi alltid påminna oss själva om. Och visst var upplysningen ett träd där många grenar bar god frukt: Humanare lagstiftning, fördelad välfärd, fri press, folkbildning och – inte minst – folklig organisation kring gemensamma etiska värden och mål. Man drömde visserligen många gånger naivt och förbisåg de risker som alltid ligger latenta inom oss människor. Men helt fel hade dessa drömmare förvisso inte. Vi "världsförbättrare" som decennium efter decennium

följt utvecklingen i fattiga länder långt borta, har anledning att då och då se tillbaka i tidens landskap. Under en lång vandring kan man ofta bli nedslagen över att det är så långt kvar till målet. Ser vi tillbaka kan vid emellertid upptäcka att den sträcka som tillryggalagts är avsevärd. Vi ser det på de platser där Agni verkat under lång tid, till exempel i Guatemala. Mycket har hänt. Kvinnorna har tagit plats som viktiga aktörer. Barnen från byarna har börjat förverkliga livsprojekt som för några årtionden sedan föreföll helt utopiska. Lëshungern har ökat. Och, inte minst: Våldet har minskat. Mängder av problem finns kvar och nya har tillkommit. Men insikten om att en svår verklighet kan hanteras genom fredligt samarbete har fördjupats. Man ser i dag tillbaka och inser att man hunnit ganska långt.

Där drömde några ungdomar för trettio år sedan om "desarrollo" – utveckling. De började reflektera över de möjligheter som fanns inom människorna både hemma i den egna byn och grannbyarna. En av dem fick vid ett besök i Sverige se ett svenskt stadsbibliotek och har efteråt förklarat att det var en svind-

lande upplevelse. Det liknade en "révélación" – en uppenbarelse, sa han. Så mycket böcker och tidningar! Så många som stod eller satt och läste i tystnad. Det behövdes ett bibliotek hemma i byn också. Hans dröm blev verklighet om än i mycket mindre format än det han sett i Sverige. Båda denna dröm och många andra tog plats i verkligheten. Upplysningen kom så sakteliga till det indianska området mellan Suchitepéquez och Sololá. Och den har burit frukt. Men inte har det alla gånger varit särskilt lätt. Samarbetet mellan byarna utvecklades, i början under stora svårigheter och efterhängsen misstro. Det såg farligt ut många gånger. Jantelagarna var svåra att bemästra. Sedan man börjat skörda frukterna av några gemensamma projekt öppnades vägen framåt på nytt. Allt fler begrep att man förmådde mer än man trott både om sina grannar om sig själva. I denna process tycks kvinnorna ha skördat mer ära än männen. Och vandringen fortsätter mot framtidshorisonen.

*Bo Nylund*

## **Bilder från Albanien**

Vi har fått en hälsning och fotografier från projektet för äldre i Girjokaster i Albanien.

Fotona är tagna vid ett tillfälle där den lokala tv-kanalen gjorde ett reportage om projektet. Man kan på bilderna kan se att tillfället förberetts noga. De äldre har blivit tillsagda att klä sig snyggt och man har köpt hem dricka och kakor. Bilderna ger därför inte en riktigt rättvisande bild av förhållandena, påpekar vår kontaktperson som besökt staden många gånger. Man är stolt, vill inte visa upp misären.



# Angola – Beträktelser kring ett land i omvandling, del 2

Inbördeskriget i Angola kom igång i början av 1975, bara ett knappt år efter det 13 år långa kolonialkriget mot Portugal. De stridande parterna, Mpla, Unita och Fnla skapades alla, med var sin ideologiska bakgrund, för att befria Angola från kolonialmakten, som hade dominerat landet sedan 1500-talet.

Mpla (Folkrörelsen för Angolas befrielse) var en politisk och militär rörelse som stod för marxistisk socialism. De undvek att kalla sig för kommunister, men eftersträvade en revolution och hade redan i ett tidigt skede stöd av Sovietunionen och dess allierade. Mpla kom snabbt att dominera i huvudsradsregionen Luanda, och favoriserades (inofficiellt) av den nya socialistiska regeringen i Portugal. Mpla stöddes i Angola främst av landets intellektuella elit, läkare, lärare, politiska teoretiker, etc, oavsett etnisk tillhörighet. Mplas förste ledare Agostinho Neto hade fått sin läkarutbildning i

Portugal, där hans ideologiska utveckling tog form.

Redan vid ett tidigt skede av inbördeskriget hade Mpla tagit kontroll över oljefyndigheterna utanför kusten i nordvästra Angola (ironiskt nog i samarbete med ett amerikanskt oljebolag), och kunde sålunda finansiera sin krigsaktivitet utan större problem. Under flera år fick de aktiv militär hjälp av tusentals kubanska trupper. Fidel Castro skickade även en hel del ingenjörer, administratörer och läkare till Mplas hjälp.

Unita (Nationella förbundet för Angolas totala befrielse) hade sina rötter i de centrala och östra delarna av Angola. Under kolonialkriget hade Unita vuxit till sig nästan utan yttre stöd, och under den intensivt politiska tiden före inbördeskrigets början hade dess ledare, den karismatiska Jonas Savimbi (utbildad till läkare i Schweiz), rest landet runt och hållit väldigt skickliga tal, ofta på lokala språk, som mest handlade om fred

och försoning. Unita motsatte sig kommunism och ett förstatligande av Angolas ekonomiska aktörer, vilket slog väl an hos en stor del av landets (mestadels vita) entreprenörer. Rörelsen utvecklades till en mycket välorganiserad militär och politisk faktor under inbördeskriget, även i jämförelse med regeringens Mpla. Under en stor del av krigstiden hade Unita kontroll över de stora diamantfälten i östra Angola, vilket utan tvivel hjälpte till att finansiera deras krigsmaskineri. Savimbi hade en del kontakt med Kina, men man drog sig inte för att även utnyttja sydafrikansk hjälp till en del allvariga militära operationer.

Fnla (Nationella fronten för Angolas befrielse) dominerade länge kriget i de nordligaste delarna av Angola. Zaires (numera Kongo Brazzavilles) dåvarande statschef Mobutu var ledaren Holden Robertos svåger, och han fick en hel del hjälp därifrån. USA figureerade också inofficiellt

som stödgivare åt Fnla, genom CIA. Rörelsen var kraftigt antikommunistiskt och bekämpade Mpla under krigets första fas. Dock förekom det ej något riktigt samarbete med Unita. Holden Roberto upplevdes mest som en maktfixerad krigsherre. Talen han höll under månaderna före inbördeskriget var härresande att lyssna till. Under krigets sista årtionde hade dock Fnla försvunnit som aktör i den väpnade konflikten.

Portugals förhandlingar om självständighet i Januari 1975 fördes således med alla dessa tre befrielseörelser. De skulle, efter Angolas självständighet, bilda en gemensam övergångsregering som skulle ordna allmänna val. Emellertid anföll Fnla, bara några veckor efter avtalet med Portugal, Mplas ställningar i Luanda, uppmuntrade av CIA och stödda av Zairiska trupper norrifrån. Mpla lyckades dock behålla kontrollen av huvudstaden och driva tillbaka Fnla. Då satte Unita in sina trupper i en attack mot Luanda, understödda av sydafrikanska styrkor som kom över gränsen i söder. Sydafrika ville hindra att Angola med Mpla i makten skulle upplåtas som basområde för den nami-

biska befrielseörelsen Swapo. I det läget, hårt trängt från två håll, bad Mpla östblocket om hjälp, och sovietiska plan flög in tusentals kubanska trupper i en luftbro från Havanna till Luanda. Inbördeskriget var nu ett oåterkalleligt faktum.

Och nu började de vita invånarna i Angola sin massiva exodus. Den var dramatisk och kaotisk (ca 200 000 flydde), men det allvariga var, att de tog med sig allt de kunde av värde, till och med fabriksdelar, produktionsprocessorer, traktorer, bilar, etc. och förstörde resten, i en aktion av bitterhet. I det här läget hade de tre rörel-

serna redan hunnit etablera egna kontor med egen milis i så gott som varje stad eller samhälle i hela landet, vilket ökade spänningen ytterligare.

Den 11 november 1975 firade angolanserna sin självständighet, men i Luanda var det Mpla som utropade sig som enda regeringsparti.

I den här artikelserien kommer jag inte att närmare redogöra för själva krigsförloppet, men det är viktigt att konsekvenserna av inbördeskriget för landets ekonomi och sociala struktur belyses. Det kommer nästa artikel att handla om.

*Bill Hammar*

### **Vad var vi?**

Innan, långt innan, jag blev antisemit  
och du jude  
och vi började misstro varandra  
– vad var vi?

Innan, långt innan, jag blev jude  
och du arab  
och vi började misstro varandra  
– vad var vi?

Innan, långt innan, mina föräldrar blev tyskar  
och dina judar  
och vi började misstro varandra  
– vad var vi?

Innan, långt innan, vi valde det sköte som födde oss  
och innan vi började misstro varandra  
– vad var vi?

*Azril Bacal*

# Hurra – vi rör oss!?

Jag vet inte om ni som jag, hade en obestämd känsla av att engagemanget svalnar i Sverige. Att föreningsliv och ideellt arbete var på utdöende. Då kan ni dela min glädje när jag rapporterar: Folkrörelserna befolkas och rör sig precis som förr. Egentligen mer än förr, eftersom idrottsrörelsen har vuxit på samhällsföreningarnas bekostnad.

Rönen kommer från en färsk rapport från forskare vid Ersta Sköndal Högskola, som har specialiserat sig på att undersöka civilsamhället. De har med hjälp av statistik från SCB funnit att svenskarnas ideella engagemang har legat på en stabil, och internationellt sett, mycket hög nivå sedan början av nittioalet. Nästan hälften av de vuxna arbetar ideellt. Om man ser till tiden man lägger ner har

den faktiskt ökat, från i snitt tre till fyra timmar i veckan. Totalt motsvarar det 400 000 heltidsårsarbeten!

Trots att det totala antalet engagerade ligger stabilt kan man se vissa förändringar. En är att antalet kvinnor som arbetar ideellt minskar. Den andra att det sker en förskjutning: Från verksamheter där man tar ett större samhällsligt ansvar, mot föreningar som handlar om idrotts- och fritidsintressen. 20 procent av det ideella engagemanget sker i idrottsföreningar.

Man ska alls inte föringa idrottsrörelsen. Alla typer av föreningar är viktiga för det ”sociala kitt” som håller ihop vårt samhälle. Att det finns ett civilt samhälle – föreningar och sammanslutningar utanför stat och företag – anses vara en viktig förutsättning

för utveckling. Samtidigt kan man ju fundera på om tvätt av matchtröjor och försäljning av varmkorv i samma grad stimulerar utveckling som engagemang i föreningar med det uttalade syftet att förbättra världen...

Men – bort med denna pessimism. Min första förening var faktiskt en idrottsförening. Kanske har jag föräldrarna som på 80-talet ställde upp i orienteringsklubben OK Virdarna att tacka både för både mitt ivriga samhällsengagemang, och mitt flitiga nötnande av träningskorna? Kanska kan sportföreningarna fungera som en inkörsport till organisationer med mer världsförbättrande ambitioner? Jag väljer att tro det och utbrister: Hurra för vår svetiga svenska modell!

*Kristina Nyström*

# Kallelse till årsmöte

Söndagen den 30 maj kl 13 är det årsmöte i föreningen Agni Örjansgården. Alla som får tidningen kan räkna sig som medlemmar och är välkomna på mötet.

Mötet hålls i Träffpunktens lokal (fd Stigbergskyrkan) Glimmervägen 2 B i Eriksberg. Buss nummer 6 stannar precis utanför.

Vi avslutar traditionsenligt med förtäring under trevliga former.

Anmälningar och eventuella motioner skickas till Puck Bjelke Hoffman Luthagsesplanaden 18A, 752 25 UPPSALA, telefon 018-51 68 20.

TIDNINGEN AGNI, BOX 1528, 751 48 UPPSALA

## BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återlämnas tidningen med nya adressen på framsidan (ej adressidan).

# AGNI

FÖRENINGEN

ÖRJANSGÅRDEN AGNI

**Kontor:** Kungsgatan 30, 753 21

Uppsala

**Telefon kontor:** 018-10 27 44

**Telefax:** 018-50 37 82

**Postgiro:** 7 73 73-9

TIDNINGEN AGNI

**Redaktör:** Kristina Nyström, 070-201 49 16

**Ansvarig utgivare:** Bo Nylund, 018-50 37 82, 070-680 58 29

Kontaktperson för Agni är sekreterare Puck Bjelke Hoffman, telefon 018-51 68 20. Välkommen att höra av dig!